

Tanítóképző főiskolánkon a jelenlegi tanterv alapján négy féléves a magyar nyelvűtan oktatása. E két év alatt alacsony óraszámban kell áttekinteni a nyelvtudomány egyes területeit, közben sokszor komoly hiányokat pótolni, fontos alapismereteket megszerezni, pedagógusjelöltjeink beszédtechnikáját és beszédkultúráját fejleszteni, tudatossá tenni. Ugyanakkor a tehetségesebb és érdeklődő hallgatóinkat arra ösztönöznünk, hogy magyar nyelvészetből válasszanak szakdolgozatot vagy tudományos diákköri dolgot. A rövid (három éves) képzési idő miatt már az első félév végén minden hallgató kutatásmetodikai tanfolyamon vesz részt, melynek befejezésekor meghirdetjük a TDK-s jelentkezést és a választható dolgozatok témaköreit. Célunk az, hogy folyamatosan, hosszabb időszakra elnyújtva az alkotás idejét, szerezzenek a jelentkezők a tudományos igényű gyűjtéshez megfelelő jártasságot. Rendszeres konzultációkkal, irodalomajánlással gyarapítsák elméleti ismereteiket, s a megszerezésnél és kidolgozásnál már hasznosítsák azokat. Nyelvészcsoporthoz arra törekszik, hogy a TDK-s és szakdolgozati témakörök összeállításában mindig szerepeljenek névtani témájúak is. Így 1975-től írunk tanítványaink a nyelvtudomány e területéről pályaműveket és dolgozatokat. Ezek címét mindig a jelentkezés után pontosítjuk, hisz a főiskolánkhoz tartozó négy megyéből érkezett hallgatók elsősorban szülő- és lakhelyükön szeretnék a gyűjtést végezni. Ez a kívánságuk természetes, s örülünk, hogy közvetlen szülőföldjüket, annak névanyagát, szokásait, lakóit akarják még jobban megismerni. Tanszékünk diákköri vezetője és szervezője KERNYA RÓZA főiskolai adjunktus. Mivel a diákkör tagjai a nyelvészet más-más területéről választanak témát, a konzultációkat már maguk a témahirdetők vezetik. Az elkészült pályamunkák közül többet eredményesen mutattak be az Országos Tudományos Diákköri Konferenciákon, s közülük kerültek ki azok a dolgozatok,

amelyeket megjelentetett az ELTE Magyar Nyelvészeti Tanszékcsoport Névutató Munkaközössége sorozataiban.

A névtani dolgozatok rövid bemutatását és áttekintését azokkal kezdem, amelyek a személynevek vizsgálatával foglalkoznak. Csak vezetéknéveket vizsgált három hallgató.

TEMES TÜNDE: Enying családneveinek vizsgálata /1984./ A dolgozat írója az 1980-as országos népszámlálás adatai alapján 8496 személy 1044-féle vezetéknévét elemezte. A kifogástalan szerkesztésű pályaműben megtaláljuk a nevek gyakorisági táblázatát, eredet szerinti csoportosítását, amelyekből sok hasznos következtetést vont le a szerző. Így: a leggyakoribb húsz név közül csupán egy az idegen eredetű; 200-as gyakoriságon felül három, 100-on felül hét név szerepel stb. Az adatári rész előtt táblázatok, oszlopdiagramok teszik szemléletessé az értékelést.

Hasonló felépítésű KANIZSAI MÁRIA: Becsehely családneveinek vizsgálata /1984/. A szakdolgozat az 1983-as tanácsai névjegyzék nyomán készült 2538 személy 272-féle vezetéknévét mutatja be. A falu névanyagán erős délszláv /horvát/ hatás érződik.

A harmadik dolgozat VIOLA ERNŐ: Gamás családnevei /1787--1983./ A pályamű az idei, 1985. évi OTDK-n harmadik díjat kapott.

Csupán keresztnévek vizsgálatával foglalkozik néhány szakdolgozat, de vannak olyanok is, amelyek ezeken kívül a kiegészítőneveket is feldolgozzák. MÉSZÁROSNÉ CSILLAG JUDIT: Három óvoda keresztnévanyagának összehasonlító elemzése /1984/. A levelező óvónőképzős hallgatónk Dombóvár, Budapest és Bonyhád egy-egy óvodájában gyűjtötte össze az 1977--1980 között születettek utóneveit. Külön vizsgálja a névadás indítékát, a becenevek elemzésében egészen friss anyagot tár fel.

DELI MÁRIA: Keresztnévek, becézések és ragadványnevek Felsőegerszegen, Vargán és Vázsnokon /1750--1977/ /1978/. című dolgozata 1980-ban jelent meg a Magyar Személynévi Adattárak c. sorozatban /34. füzet/. 1750-től 1977-ig készítette el három község személynév-monográfiáját /6287 név/, ebből

227 év anyagát egyházi anyakönyvekből gyűjtötte. Főként a keresztnévek elemzése kiváló, ezt jól áttekinthető táblázatok előzik meg.

KISSNÉ FISCHER RITA: Utónévek és becéző formáik Szepetneken /1984/. A szakdolgozat érdekessége, hogy a magyar, német és horvát családok névadási szokásait összeveti, valamint nemzedékek szerint, és az életkornak megfelelően is vizsgálja, elemzi a névadást és a becézést.

KÁRPÁTI ZOLTÁNNÉ: Felsőszentmárton keresztnéveinek, becéző és ragadványneveinek rendszere /1977/. A délszláv település személyneveiből főként a ragadványnevek kidolgozása emelkedik ki. Munkájával hozzájárul a magyarországi nemzetiségek névadási szokásainak kutatásához. Az itt vázlatosan ismertetteken kívül szerkezetükben hasonlóak a következők:

BABICS VALÉRIA: Ádánd személynevei 1977.

TULOK GIZELLA: Zalasabar személynevei 1977.

FÜLEKI ERZSÉBET: A kakasdon élő andrásfalvi székelyek keresztnéveinek rendszere 1978.

KAPÁS ESZTER: Szabadszentkirály keresztnévei és ragadványnevei 1978.

BODIS ZSUZSANNA: Vezetéknévek, utónévek és ragadványnevek Vonyarcvashegyen 1979.

TAKÁCS FERENC: A gilvánfai cigánylakosság keresztnéveinek, becéző és ragadványneveinek rendszere 1979.

WÁGNERNÉ KOVÁCS SAROLTA: Keresztnévek Kisdobszán és Nagydobszán 1979.

ANDRÁS ESZTER: Kadarkút keresztnéveinek, bece- és ragadványneveinek rendszere 1980.

MALEKOVICS KATALIN: Berzence község kereszt-, becéző- és ragadványneveinek rendszere 1980.

MUTZ JÁNOSNÉ: Egy adott intézményben a keresztnévek, becéző és ragadványnevek rendszere /Böhönye/ 1981.

ÁDÁM ATTILÁNÉ: Az utónévek becéző formái egy településen /Alsószemenye/ 1984.

Volt iskolájában gyűjtött anyag elemzését találjuk ZSOBRÁK ANIKÓ: A Kutasi Általános Iskola felső tagozatának bece- és gúnynevei /1983/ című dolgozatában.

A csak ragadványnevekkel foglalkozó írások nagyon változatosak, van köztük óvoda, általános iskola, de teljes faluközösség is.

DÓRÓNÉ KÓNYA ZSUZSANNA: Óvodás és kisiskolás korúak „ragadványneveinek” összehasonlító elemzése /Nagykanizsa/ /1979/. A ritka feladatra vállalkozó növendékünk dolgozata nyelvileg és formailag kiemelkedő munka. 1979-ben a XIII. OTDK-n az óvoda-pedagógiai alszekcióban különdíjat kapott.

MÁTÉNÉ GADÁR RÓZSA: Ragadványnevek egy általános iskola felső tagozatos tanulóinak köréből /Kaposvár, Kisfaludy u. Ált. Iskola, 1979/. Tíz osztály ragadványneveit rendszerezi, szociometriai térképekkel együtt elemzi. Érdekessége a névtani és a pedagógiai módszerek összekapcsolása.

Hasonló című BEDŐ ZSUZSANNA /1981/ szakdolgozata.

TÓTH MÁRIA: Zalakomár /Komáromváros/ ragadványnevei /1983/ Érdekesebb megfigyelése, hogyan keverednek a gúny- és ragadványnevek. Elemzi azok eredetét, megfigyeli az életkorhoz való kötődésüket, szerkezetüket, az érzelmi-hangulati tartalmukat. Dolgozata sokoldalú és alapos.

Követésre méltó példaként kell említenem egyik TDK-s hallgatónkat, aki elsőéves korában készítette el kitartó szorgalommal pályamunkáját. NAGY ISTVÁN: Rédics keresztnevei /1789--1900/ című dolgozata az 1985. évi OTDK-n elismerésben részesült.

Állatnevek gyűjtésére csak két hallgatónk vállalkozott. Pedig az összegyűjtött anyag tanulságos, vidékenként más-más szokásokat tükröz: nyelvi eszközök, a szóalkotás módja, a névadás indítéka; vagy: mikor és miért nem veszik figyelembe az állat nemét, melyik állat kap nevet stb.

MEZŐFI ZOLTÁNNÉ: Kutya-, macska-, baromfi- és szarvasmarhanevek Orosztonyban /1983/ és

TAMÁS OLGA: Becsehely állatnevei /1983/ /Megjelent: Magyar Névtani Dolgozatok 4. füzet./

A földrajzi nevek gyűjtésével kapcsolatos dolgozatokkal ismertetőmben nem kívánok részletesen foglalkozni, mivel már megjelent Zala, Somogy, Tolna és Baranya megye földrajzi nevei-

nek teljes gyűjteménye, s az ilyen témájú diákköri dolgozatok anyaga ott megtalálható. Csupán néhányat emelek ki közülük.

Nagyon értékes és alapos munka MATYIKÓ JOZSEF: Kiegészítések Siófok helyneveihez /1976/ című dolgozata, amely arra hívja fel a figyelmet, hogy az adattár jellegű névgyűjteményt történeti, néprajzi és egyéb honismereti anyaggal lehet bővíteni.

Három hallgató lakóhelye utcaneveit vizsgálta. A legrégebb, fennmaradt térképektől a mai /a dolgozat írására értendő/ elnevezésekig mutatják be a települések utcahálózatainak fejlődését és változásait. A dolgozatok felépítése hasonló. Vizsgálják a spontán névadást, a társadalmi-politikai tényezőket, az utcanevek eredetét. Megfigyelték, milyen találóak és hangulatosak voltak a régi, spontán nevek, hogyan emelkedik a személyekről elnevezett közterületek száma /hasonlóan az utca utótagúaké/, a heterogén és homogén névbokrokat. Mindegyiket összehasonlító táblázatok és térképek teszik szemléletessé.

FEKETE EDIT: Balatonföldvár utcanevei /1983./ Megjelent: Magyar Névtani Dolgozatok 42./

MAGYAR FERENC: Nagykanizsa utcaneveinek névtani vizsgálata. /1984/.

TUKORA ANNA: Dombóvár utcáinak névtani vizsgálata az 1982-es térkép alapján. /1984/.

A főiskolai tanterv harmadéven kötelezővé teszi hallgatóinknak egy fakultatív tárgy felvételét. A lehetőséget kihasználva indítottuk először 1982-ben Névtani alapismeretek elnevezéssel számukra stúdiumot. Azóta heti két órában ismerkednek meg a jelentkezők az alapvető névtani ismeretekkel, szakirodalommal. Az elméleti foglalkozásokon kívül maguk is gyűjtenek egy választott témához anyagot, azt feldolgozzák kisebb terjedelmű tanulmány formájában. Ezek közül jelent meg BUKOVICS ILDIKÓ: Az állatnevek Fekete István műveiben című dolgozata a Magyar Névtani Dolgozatok 38. füzeteként.

Célunk az, hogy a szervezett névtani gyűjtések formáit bővítsük főiskolánkon, az értékes dolgozatok nyomtatásban hozzáférhetőek legyenek mindenki számára, s egyben ezzel is buzdítsuk a hallgatókat a szellemi értékeink megismerésére s egyben megmentésére.

FOLÓP LÁSZLO